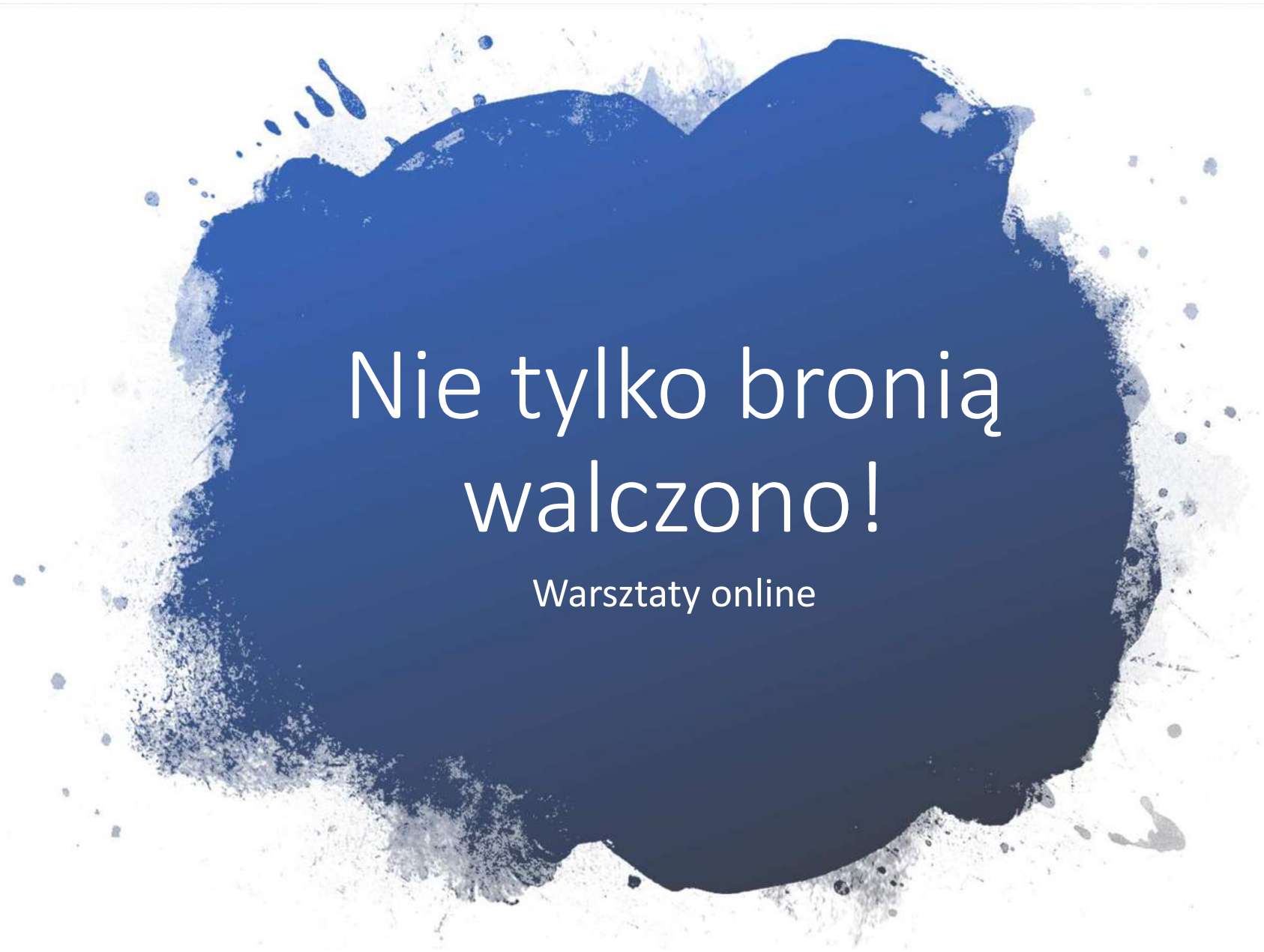

Nie tylko bronią walczone!

Warsztaty online

Okupacja

Po przegranej w wojnie obronnej w 1939 roku, polskie ziemie zostały podzielone pomiędzy III Rzeszę a Związek Sowiecki.

Wybrane elementy polityki okupantów to:

- terror i represje
- eksterminacja ludności
- walka z kulturą polską
- restrykcje

Źródło: wikimedia commons

Defilada przed generalnym gubernatorem Hansem Frankiem na placu Adolfa Hitlera (Rynek Główny) w Krakowie w 1940 roku, źródło: NAC.

Walka z polską tożsamością

- likwidowanie polskich instytucji kulturalnych i oświatowych: kościołów, uniwersytetów i instytucji kultury
- niszczenie pomników i miejsc ważnych ze względów historycznych i kulturowych dla Polaków
- usuwanie symboli narodowych (flagi, godła)
- konfiskowanie i niszczenie polskich dóbr kultury
- wyniszczenie i prześladowanie elity intelektualnej narodu

Żołnierze Wehrmachtu niszczą polskie godło w Gdyni we wrześniu 1939 roku, źródło: wikimedia commons.

Demontaż przez Niemców pomnika Adama Mickiewicza na krakowskim Rynku Głównym (Adolf Hitler Platz) 17 sierpnia 1940 roku, źródło: wikimedia commons.

Walka z polską kulturą

- zgodnie z ideologią niemiecką Polacy nie mieli dostępu do wytworów własnej kultury
- uniemożliwienie Polakom dostępu do wysokiej kultury i tradycji narodowej, np. ograniczono wydawanie książek
- Polacy mieli dostęp jedynie do prymitywnej rozrywki i propagandy – teatry, kina i kabarety miały być prowadzone na jak najniższym poziomie

Operetka w Teatrze Państwowym Generalnej Guberni w Krakowie w 1944 roku, źródło: NAC.

Tabliczka powieszona w okupowanej Polsce w 1939 roku z napisem: „Polakom wstęp wzbroniony!”, źródło: wikimedia commons.

Kultura podziemna

Odpowiedzią Polaków na działania okupantów było organizowanie własnego, alternatywnego życia kulturalnego.

W prywatnych mieszkaniach odbywały się przedstawienia teatralne i recitale muzyczne, a także organizowane tajne nauczanie.

Na ulicach lub w tramwajach można było usłyszeć zakazane piosenki. Miały one na celu wykić okupanta, a jednocześnie podnieść na duchu Polaków.

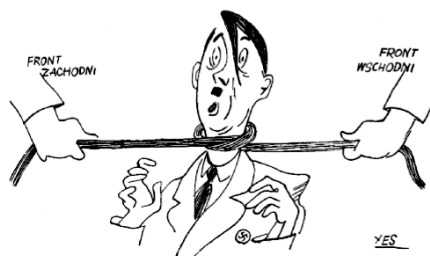
*Siekiera, motyka, bimer, szklanka
W nocy nalot, w dzień łapanka.
Siekiera, motyka, gaz i prąd
Kiedy oni pójda stąd?
Kolejka, tramwaj, riksza, buda,
Każdy zwiewa gdzie się uda,
Bo po co nam siedzieć w Cytadeli
Albo w jakiej innej celi.*

Fragment piosenki „Siekiera motyka”

Lekcja języka polskiego w ramach tajnych kompletów w Łopienniku Górnym w 1941 roku, źródło: wikimedia commons

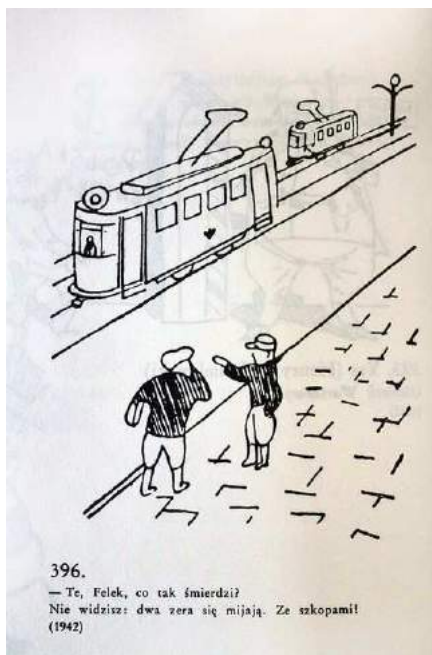
Uliczny zespół muzyczny w 1941 roku, źródło: NAC.

Rysunek satyryczny, źródło: muzeumkarykatury.pl

Walka śmiechem!

Popularne było wówczas tworzenie rysunków satyrycznych i dowcipów, które nawiązywały do okupacyjnej rzeczywistości i sytuacji międzynarodowej, a przy tym starały się rozbawić Polaków.

Rysunek z 1943 roku. Linia „O” przeznaczona była tylko dla Niemców. Źródło: wawalove.wp.pl

Do urzędu przychodzi petent z prośbą o zmianę kenkarty:*

- Jak się pan nazywa?
- Adolf Klozet.
- No to oczywiście, że chce pan zmienić nazwisko – mruczy urzędnik.
- Nie, nie nazwisko, ale imię!

Kenkarta (niem. *Kennkarte*) to dokument tożsamości, wydawany obowiązkowo każdemu mieszkańcowi Generalnego Gubernatorstwa od 15 roku życia.

Polskie Państwo Podziemne

PPP odzwierciedlało najważniejsze instytucje, a oprócz rządu, wojska i parlamentu, były to również instytucje kultury i szkolnictwo.

Na terenach zajętych przez Niemców i Sowieców powstały tajne struktury Polskiego Państwa Podziemnego. Istniały one od 27 września 1939 roku do stycznia 1945 roku.

Jego główną siłą zbrojną podczas wojny była Armia Krajowa.

Powstańcy warszawscy, źródło: wikimedia commons.

Plakat zaprojektowany podczas powstania warszawskiego, źródło: 1944.pl

Od października 1940 roku do października 1944 roku pracami BIP kierował płk Jan Rzepecki ps. Prezes, źródło: wikimedia commons.

Biuro Informacji i Propagandy

Szefem Oddziału Polityczno-Propagandowego był mjr Tadeusz Kruk-Strzelecki ps. Szczepan, źródło: domena publiczna.

Do stycznia 1945 roku szefem BIP był Kazimierz Moczarski ps. Rafał, późniejszy autor książki „Rozmowy z katem”. Źródło: wikimedia commons.

Od października 1939 r. w strukturach Służby Zwycięstwu Polski rozpoczął działalność Oddział Polityczno-Propagandowy. Od wiosny 1940 r. występował on pod nazwą Biura Informacji i Propagandy (BIP).

Do zadań BIP należało:

- informowanie społeczeństwa o sytuacji w kraju i za granicą, a także o działalności Rządu RP na Uchodźstwie
- działalność propagandowa
- przeciwdziałanie wrogiej propagandzie
- promowanie postaw, zachęcających do stawiania oporu okupantom

Prasa konspiracyjna

Odpowiedzią polskich konspiratorów na pojawianie się niemieckiej prasy godzinowej było wydawanie własnych gazet.

Centralnym organem prasowym AK był „Biuletyn Informacyjny”, który ukazywał się od 5 listopada 1939 roku do 19 stycznia 1945 roku i osiągnął największy nakład, spośród pozostałych tytułów podziemnych. Jego redaktorem naczelnym do października 1944 był Aleksander Kamiński ps. Kamyk.

Od 1940 roku działały Tajne Wojskowe Zakłady Wydawnicze. Jednocześnie przystąpiono do organizowania tajnych drukarni, które często umieszczane były w piwnicach lub w fabrykach i warsztatach, gdzie hałas maszyn zagłuszał pracę drukarzy.

„Biuletyn Informacyjny”, nr 185 z 15 lipca 1943 roku, źródło: wikimedia commons.

Exemplarz „Nowego Kuriera Warszawskiego” (prasa godzinowa) z 27 czerwca 1942, osteplowany przez członków organizacji „Wawer” życzeniami imiennymi dla Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza i Naczelnego Wodza Władysława Sikorskiego, źródło: wikimedia commons.

Jedna ze stron broszury dywersyjnej „Der größte Lügner der Welt”, wydawanej w ramach akcji „N”,
źródło: domena publiczna.

Zwei Gebete
WIR HABEN IN DIESEN LANGEN JAHREN KEIN ANDE-
RES GEBET GEHABT, UND WIR WERDEN AUCH KEIN
ANDERES HABEN, ALS DAS: HERR, GIB UNSEREM VOLK
DEN ESSENEN UND GIB UND ERHALTE IHM DEN ÄUSSEREN
FRIEDEN!

Parteiung 1936, (Führerrede)
ALLMÄCHTIGER GOTT, SEGNE DERENST UNSERE
WAFFEN; SEI SO GERICHT, WIE DU ES IMMER WARST!
HERR, SEGNE UNSEREN KAMPF!

„Mein Kampf”, S.—715

Akcja „N”

Nazwa akcji pochodziła od słowa „Niemcy”.

Polegała na podszywaniu się przez polskich konspiratorów pod rzekomy niemiecki ruch oporu i rozprowadzaniu pozornie oficjalnych gazet, ulotek i broszur.

Materiały przygotowywane były najczęściej w języku niemieckim i skierowane były przede wszystkim do niemieckich urzędników, żołnierzy oraz ogółu społeczeństwa.

Dowódca akcji „N” – Tadeusz Żenczykowski ps. Kania, źródło: zbiory SPP w Londynie.

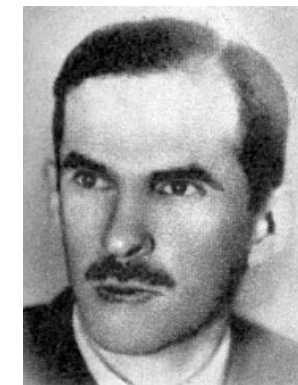
Organizacja Małego Sabotażu „Wawer”

Aleksander Kamiński ps. Kamyk, oprócz funkcji naczelnego redaktora „Biuletynu Informacyjnego”, był również pomysłodawcą, założycielem i dowódcą Organizacji Małego Sabotażu „Wawer”.

Podczas wojny napisał także słynną książkę „Kamienie na szaniec”.

Listonoszki Harcerskiej Poczty Polowej, źródło: wikimedia commons.

Aleksander Kamiński ps. Kamyk, źródło: wikimedia commons.

Tablica pamiątkowa przy ul. Koszykowej 75 w Warszawie, upamiętniająca dwóch żołnierzy AK i zarazem harcerzy Szarych Szeregów, źródło: wikimedia commons.

Młodzi konspiratorzy

Harcerze („Wawra” i nie tylko) zajmowali się:

- kolportowaniem konspiracyjnych materiałów i prasy
- działalnością sabotażową
- niszczeniem mienia okupantów i ich współpracowników
- uprzykrzaniem życia okupantom i kolaborantom
- rysowaniem konspiracyjnych znaków i symboli np. na murach
- pisaniem haseł konspiracyjnych, wzywających do walki i dodających nadziei na zwycięstwo
- byli łącznikami, kurierami i wywiadowcami

Tadeusz Zawadzki ps. Zośka, harcmistrz Szarych Szeregów i jeden z bohaterów książki „Kamienie na szaniec”, źródło: wikimedia commons.

Malowanie znaku Polski Walczącej przez członka Organizacji Małego Sabotażu „Wawer” na murze w Warszawie, źródło: zbiory SPP w Londynie.

Napisy ruchu oporu na tablicy ogłoszeniowej w Warszawie, maj 1943 r. Źródło: East News.